SCIPIONIS
MAFFEII
MARCHIONIS
EPISTOLA

In qua tres eximiae, ac numquam antea vulgatae Inſcriptiones exhibentur, atque illuſtrantur.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

VERONAE
PER JACOBUM VALLARSIUM, MDCCXXXII.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

PERILLUSTRI

BARONI DE BIMARD

S P D

SCIPIO MAFFEJUS

NIhil mihi poterat jucundius accidere, quam ut literas acciperem a viro non genere tantum, ſed & doctrina praeſtantiſſimo, qualem te hiſce ipſis literis prodis. Quod opellas meas tanto honore excipias, ac tot laudibus cumules, id quidem pro inſigni humanitate tua facis. Ad Clementis Alexandrini, quam mihi curae eſſe putas, novam editionem exornandam, de doctiſſimi Cottelerii animadverſionibus admones: gratias ago, ut par eſt, ſed ego ejuſmodi editioni manum admovere nolui, quae, ut opinor, nec peragetur. Nemauſenſe ex Amphitheatrorum numero nequaquam exemi, ut videbis, cum meus de Amphiteatris liber ad te perferetur: ex ejuſdem, quae ad me perlatae ſunt, deſcriptionibus ſubdubitare tantummodo contigit, num forte Theatrum fuerit *μέγα κυκλοτερὲς πανταχόθεν*, *Pauſ.* ut Pauſaniae verbis loquar, quod de Polano deprehendiſſe me, ſub li- *lib. 5.* belli finem expoſui. Jam vero Nemauſum adeundi cupiditas inceſſit; quod ſi praeſtabitur, quid judicarim, te ſtatim certiorem faciam.

Diſſertationem adornare te de Romanorum Legionibus, Cohortibus, & Alis ſignificas: dignum eruditione, dignum ingenio tuo argumentum. Cum vero *Diplomatum Hiſtoriam* percurreres, & quem tetigi, animadverteres nodum; qui factum ſit, ut ab Honeſtis Miſſionibus civitas Romana legionariis militibus concederetur, quos ut Legionibus nomen darent, cives Romanos jam fuiſſe oportebat, duo a me requiris: primum quidem quomodo ab eo me negotio expediam, cognoſcere avens, num tecum faciam, & cum ſententia conveniam tua: deinde ut Honeſtam Miſſionem tecum communicem, quam ibidem apud me habere profeſſus ſum, in qua clauſula appareat a vulgatis hucuſque Miſſionibus haud agnita, quae ad hanc enodandam difficultatem plurimum conferre poſſit. Morem ſtatim geram, & libentiſſime utrumque praeſtabo.

Digitized by Google

I

EX majorum quidem inſtituto, & ſecundum leges cives Romani tantummodo in legiones recipiebantur. Verum procedente tempore iis legibus derogatum nonnumquam eſſe, haec ipſa, de quibus agimus, videntur monumenta oſtendere; apparet ſiquidem, legionariis, qui ſtipendia impleverant, quaſi remunerationis loco, Civitatem datam eſſe. Aegre profecto id caveri poterat; cum enim confeſtim ſupplendae aliquando legiones eſſent, quae perquam diſſitis in locis ſtativa habebant, haud vacabat, illos unice perquirere, qui civitate Romana fruerentur. Propterea inter Honeſtas, quae etiamnum ſuperſunt, Miſſiones, unam aliquam Florentiæ inter regia cimelia inſpexi, in qua *peditibus, & equi-*
Grut. *tibus* dari civitas dicitur, *qui peregrinae conditionis probati erant:* & tamen
574. 5 iidem illi *in VIII. Voluntariorum Civium Romanorum Coborte militaverant.* Sertorius Urſatus legit Aquilejae in vetuſto lapide: *Locus Sepulturae Gen-*
Monum. *tilium Veteranorum* &c. Gentiles autem barbari ſunt, & extra Romanum
Pat. pag. Imperium ſiti. Verumtamen non eo tantum nomine, neque ii tantum,
45. qui peregrinae conditionis erant, privilegio egebant, ac gratioſo diplomate. Quamplures ex iis, in quorum gratiam hae tabulae conficiebantur, cives Romanos fuiſſe, nullus dubito, Romana enim nomina ac praenomina praeferunt omnes; quin in hujus generis monumento illo,
pag. 30. quod Hiſtoriae Diplomatum interpoſui, ſunt qui patris praenomen, ac tribum profiteantur. Fabrettus quidem V. Cl. Trajani Columnam illuſtrans, cum videret in his Miſſionibus quandoque *Veteranos, qui milita-*
pag. 69 *verunt in claſſe*, civitate donari, militantes in Claſſibus peregrinae conditionis fuiſſe, inferri poſſe autumavit; ſed perperam, ut mox patebit: cui tamen errori anſam etiam praebuit, quod Claſſiarii cum militibus claſſium ab omnibus permiſceri ſoleant. Cur vero Romani quoque cives militia expleta hujuſmodi aliquando reſcripta peterent, expediam modo.

Vetirum erat militibus uxores ducere: id me praecipue docuit eximius Dio-
lib. 60. nis Imperatoris Claudii geſta enarrantis locus; τοῖς στρατευομένοις, ἐπειδὴ γυναῖκας οὐκ ἐδύναντο ἔκ γε τῶν νόμων ἔχειν, τὰ τῶν γεγαμηκότων δικαιώματα ἔδωκε· *militibus, quoniam ſecundum leges uxores habere non poterant, maritorum jura conceſſit:* noluit ſcilicet, ut & mulieribus carerent, & iis ſimul commodis, ac bonis, quibus conjugio vinctos augebant leges, ornabantque. Uſque a vetuſtis temporibus *antelatos ſenioribus, qui uxorem, quique liberos haberent,*
lib. 2. memorat Gellius. In ſpectaculis quoque *maritis* (quamvis *e plebe*) *pro-*
c. 15. *prios ordines adſignavit* Auguſtus. Cum ergo nuptias celebrare militantibus haud liceret, ubi nihilominus celebrarent, conubium id non erat, ſed contubernium; neque pro legitima habebatur proles, neque filii ad patrum hereditatem vocabantur. His autem incommodis haec diplomata occurrebant, quae *Conubium* (ita in aeneis laminis hoc nomen perpetuo ſcribitur) vel *Jus Conubii* dimiſſis militibus largiuntur, cum unica tamen ſolummodo conjuge, & prima; *dumtaxat ſingulis ſingulas*; atque exinde liberis poſteriſque Civitatem indulgent.

Sed

Sed ulterius quiddam adhuc eſt. Civium Romanorum non niſi cum
civibus rata coniugia erant. Ulpianus, conubium *uxoris jure ducendae fa-*
cultatem eſſe, docens, *Conubium*, addit, *habent cives Romani cum civibus*
Romanis; cum Latinis, & Peregrinis ita ſi conceſſum ſit. Propterea in ea
Miſſione, quam Bellorius edidit, militum filiis primo Romana civitas
datur, *quos ſuſceperint ex mulieribus, quae ſecum conceſſa conſuetudine vixiſſe* *In Veſtig.*
probatae ſint. Ubi vero qui militiae nomen dederant, in provinciis extra- *Vet.*
neas feminas ducerent, hybridae ex ejuſmodi nuptiis oriebantur, ac *novi* *Rom.*
generis homines prodibant, ut *natos ex militibus Romanis, & ex Hiſpanis*
mulieribus cum quibus conubium non eſſet, nimirum quae Civitate non poti- *lib. 43.*
rentur, appellat Livius. Attamen nihil eveniebat frequentius, quam
ut in variis regionibus, quaſcumque ſibi mulieres milites ſumerent, *Tur-*
pes mariti coniuge barbara, ut Horatius loquitur, ex quibus neque juſtos
ſibi liberos, neque procreabant heredes. Poſtquam ergo quina, & vice-
na, vel plura ſtipenda meruerant, cum honeſta miſſione dimitterentur,
illorum in Rempublicam meritis id dabatur, ut iſtiuſmodi quoque matri-
monia probarentur, liberiſque Civitas concederetur: atque eam praeci-
pue horum diplomatum cauſam fuiſſe ac vim, pro certo habeo; quod
ex aerea lamina praecipue didici, quae paucis ab hinc annis de novo emer-
ſit, & in eruditi viri Franciſci Ficoronii manus Romae antiqua rudera
colligentis devenit, qui apographum ad me ſtatim miſit: illam in ani-
mo habui, cum ea verba in Diplomatum Hiſtoria proferrem, quæ tibi,
vir doctiſſime, ejuſmodi documenti deſiderium excitarunt. Cum ergo in
ceteris Miſſionibus Conubium detur, additur in hac, jus conubii ita tri-
bui, *ut etiamſi peregrini juris feminas in matrimonio ſuo* (ſcalpendum forte
erat *ſibi*) *junxerint, proinde liberos tollant, ac ſi ex duobus civibus Romanis na-*
tos. Vides quam diſerte explicetur, quod in aliis obſcure, ac tacite in-
nuitur. Forſitan inter Miſſionum commoda ab Auguſto definita haec
quoque indulgentia numerabatur: is ſiquidem ex Svetonio *quicquid ubique* *Aug. c.*
militum eſſet, ad certam ſtipendiorum praemiorumque formulam adſtrinxit; defini- *49.*
tis pro gradu cujuſque, & temporibus militiae, & commodis Miſſionum.

Jam vero integrum, ut petis, exhibendum monumentum eſt. Inter
hujuſmodi tabulas, quae hucuſque innotuerunt, & publici juris ſunt,
binae agmen ducunt, Servio Galba imperante non iiſdem tantum Con-
ſulibus, ſed & eadem die, atque eodem exemplo, in diverſorum mili-
tum gratiam datae: ex iis alteram percurriſti Hiſtoriae Diplomatum in-
ſertam, alteram percurres ad *Veronae Illuſtratae* Partis II. calcem modo
editam. Gruterianae ſubſequuntur, Veſpaſiani una, Domitiani duae,
Hadriani altera: deinde Belloriana a Fabretto, & a Sponio recuſa ſub
Philippis Auguſtis emiſſa. Agmen claudet modo noſtra haec itidem Phi-
lipporum; in qua plura inſuper, ut probe intelliges, & praeclara ani-
madverti poſſunt, quae ad rem praeſentem non faciunt. Sunt qui mi-
rentur, adeo pauca reperiri hujus generis monumenta, cum tot homi-
num myriades militiam profiterentur: at cave putes, aereis his diplo-
matis quoſvis dimiſſos; ſed eos ſolummodo, quorum probrum ab illici-
tis conubiis inuſtum Imperatorum auctoritate abolendum erat, liberique

in

in civium albo collocandi. Ceterorum miſſiones aere ſolido non indigebant, ſed Teſtimonialibus ſat erat peragi, quas militum Praepoſiti, ſive charta adhibita, ſive alia haud ita perenni materia, traderent: nec abludunt Teſtimoniales, quarum Vegetius meminit, & leges quaedam in Theodoſiano codice. Quod noſtram tabulam ſpectat, e duabus laminis, ex quibus monumenta haec ſemper conſtant, altera tantummodo reperta eſt: in averſa parte nomina erant militum, quibus miſſio eſt data, ſed detritis literarum veſtigiis, vix eorumdem patriae nunc interlucent: LAVDIC. ALABAN. PHILADEL. NICOMED. nempe *Laodicea*, *Alabanda*, *Philadelphia*, *Nicomedia*. Colligi ex iis veſtigiis videtur quoque, e Centuria hos milites fuiſſe, cui praeerat BASSUS.

IMP CAES M IVLIVS PHILIPPVS PIVS
FEL AVG PONT MAX TR POT V COS III PPPROCOS
IMP CAES M IVLIVS PHILIPPVS PIVS FEL AVG
PONT MAX TRIB POT II COS II PP
NOMINA MILITVM QVI MILITAVER. IN CO
HORTIBVS PRAETOR. PHILIPPIANIS DECEM
I. II. III. IIII. V. VI. VII. VIII. VIIII. X. PIIS VINDICIBVS
ſic QV. IPII ET FORTITER MILITIA FVNCTI SVNT *Leg. QVI PIE*
IVS TRIBVIMVS CONVBII DVMTAXAT CVM
SINGVLIS ET PRIMIS VXORIBVS VT ETIAM
M PEREGRINI IVRIS FEMINAS IN MA

TRIMONIO SVO IVNXER. PROINDE LIBE
ROS TOLLANT AC SI EX DVOBVS CIVIBVS
ROMANIS NATOS AD VII ID IAN
IMP M IVLIO PHILIPPO PIO FEL AVG III ET
IMP M IVLIO PHILIPPO PIO FEL AVG II COS
COH VIII. PR. PHILIPPIAN. PV *Pia Vindice*

M. BRAETIO. M. F. JVSTINO
SABATIN. MANTVA
DESCRIPT ET RECOGNIT EX TABULA AEN QVEFIX
ſic EST ROM IMMVR. POSTEMPLVM DIVI AVG AD *l. poſt Tem.*
MINERVAM

II.

I I

VErum liberaliter profecto, Clariſſime Vir, mecum agis, qui Inſcriptionem a me poſtulans, eodem tempore ad me praeſtantiorem mittas. Summa cum voluptate Graecum pſephiſma perlegi, quod apud Senatus Aquenſis principem ſervari dicis, illudque exercitationis ac ſtudii gratia uſitato ſcribendi genere repraeſentavi; tum Latine reddidi, ut quemadmodum legendum, atque intelligendum ſit, plane conſtet. Quid autem de verſione praeſertim ſentias, precor, ut ſignifices, et ſi quid forte videbitur tibi me deliquiſſe, ut libere admoneas.

. . . . ΤΟΥΣΝ̅Ε̅ΦΑΩΦΚ̅Ε̅ΕΠΙΣΤΑΛΟΓΟΥΤΗΣΣΚΗΝΟ
ΠΗΓΙΑΣΕΠΙΑΡΧΟΝΤΩΝΚΛΕΑΝΔΡΟΥΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΟΝΙΚΟΥΕΥΦΡΑΝΟΡΟΣΤΟΥΑΡΙΣΤΩΝΟΣ
ΣΩΣΙΓΕΝΟΥΣΤΟΥΣΩΣΙΠΠΟΥΑΝΔΡΟΜΑΧΟΥ
ΤΟΥΑΝΔΡΟΜΑΧΟΥΜΑΡΚΟΥΛΑΙΛΙΟΥΟΝΑΣΙ
ΩΝΟΣΤΟΥΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥΦΙΛΩΝΙΔΟΥΤΟΥΑΓΗ
ΜΟΝΟΣΑΥΤΟΚΛΕΟΥΣΤΟΥΖΗΝΩΝΟΣΣΩΝΙ
ΚΟΥΤΟΥΘΕΟΔΟΤΟΥΙΩΣΗΠΟΥΤΟΥΣΤΡΑΤΩΝΟΣ

ΕΠΕΙΜΑΡΚΟΣΤΙΤΤΙΟΣΣΕΞΤΟΥΥΙΟΣΑΙΜΙΛΙΑ
ΑΝΗΡΚΑΛΟΣΚΑΙΑΓΑΘΟΣΠΑΡΑΓΗΝΗΘΕΙΣΕΙΣ
ΤΗΝΕΠΑΡΧΕΙΑΝΕΠΙΔΗΜΟΣΙΩΝΠΡΑΓΜΑΤΩΝΤΗΝ
ΤΕΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝΑΥΤΩΝΕΠΟΙΗΣΑΤΟΦΙΛΑΝΘΡΩ
ΠΩΣΚΑΙΚΑΛΩΣΕΝΤΕΤΗΙΑΝΑΣΤΡΟΦΗΙΗΣΥΧΙΟΝ
ΗΘΟΣΕΝΔΙΚΝΥΜΕΝΟΣΑΕΙΔΙΑΤΕΛΩΝΤΥΓΧΑΝΕΙ
ΟΥΜΟΝΟΝΔΕΕΝΤΟΥΤΟΙΣΑΒΑΡΗΕΑΥΤΟΝΠΑΡΕΣ
ΧΗΤΑΙΑΛΛΑΚΑΙΤΟΙΣΚΑΤΙΔΙΑΝΕΝΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙ
ΤΩΝΠΟΛΙΤΩΝΕΤΙΔΕΚΑΙΤΟΙΣΕΚΤΟΥΠΟΛΙΤΕΥ
ΜΑΤΟΣΗΜΩΝΙΟΥΔΑΙΟΙΣΚΑΙΚΟΙΝΗΚΑΙΚΑΤΙΔΙΑΝ
ΕΥΧΡΗΣΤΟΝΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝΠΟΙΟΥΜΕΝΟΣΟΥΔΙΑ
ΛΕΙΠΕΙΤΗΣΙΔΙΑΣΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑΣΑΞΙΑΠΡΑΣΣΩΝ
ΩΝΧΑΡΙΝΕΔΟΞΕΤΟΙΣΑΡΧΟΥΣΙΚΑΙΤΩΙΠΟΛΙΤΕΥ
ΜΑΤΙΤΩΝΕΝΒΕΡΕΝΙΚΗΙΟΥΔΑΙΩΝΕΠΑΙΝΕΣΑΙΤΕΑΥ
ΤΟΝΚΑΙΣΤΕΦΑΝΟΥΝΟΝΟΜΑΣΤΙΚΑΘΕΚΑΣΤΗΝ
ΣΥΝΟΔΟΝΚΑΙΝΟΥΜΗΝΙΑΝΣΤΕΦΑΝΩΙΕΛΑΙΝΩΙΚΑΙ
ΛΗΜΝΙΣΚΩΙΤΟΥΣΔΕΑΡΧΟΝΤΑΣΑΝΑΓΡΑΨΑΙΤΟ
ΨΗΦΙΣΜΑΕΙΣΣΤΗΛΗΝΛΙΘΟΥΠΑΡΙΟΥΚΑΙΘΕΙΝΑΙΕΙΣ
ΤΟΝΕΠΙΣΗΜΟΤΑΤΟΝΤΟΠΟΝΤΟΥΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟΥ
ΛΕΥ ΚΑΙ ΠΑ ΣΑΙ .

Ἔτους νε φαῶφ κε ἐπὶ συλλόγου τῆς σκηνοπηγίας, ἐπὶ ἀρχόντων Κλεάνδρου τοῦ Στρατονίκου, Εὐφράνορος τοῦ Ἀρίστωνος, Σωσιγένους τοῦ Σωσίππου, Ἀνδρομάχου τοῦ Ἀνδρομάχου, Μάρκου Λαιλίου Ὀνασίωνος τοῦ Ἀπολλωνίου, Φιλωνίδου τοῦ Ἀγήμονος, Αὐτοκλέους τοῦ Ζήνωνος, Σωνίκου τοῦ Θεοδότου, Ἰωσήπου τοῦ Στράτωνος

Ἐπεὶ Μάρκος Τίττιος Σέξτου υἱὸς Αἰμιλία ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς παραγενηθεὶς εἰς τὴν ἐπαρχείαν, ἐπὶ δημοσίων πραγμάτων, τήν τε προστασίαν αὐτῶν, ἐποιήσατο φιλανθρώπως καὶ καλῶς, ἔν τε τῇ ἀναστροφῇ ἡσύχιον ἦθος ἐνδεικνύμενος ἀεὶ διατελῶν τυγχάνει· οὐ μόνον δὲ ἐν τούτοις ἀβαρῆ ἑαυτὸν παρέσχηται, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατ' ἰδίαν ἐντυγχάνουσι τῶν πολιτῶν, ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἐκ τοῦ πολιτεύματος ἡμῶν Ἰουδαίοις, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν εὔχρηστον προστασίαν ποιούμενος, οὐ διαλείπει τῆς ἰδίας καλοκἀγαθίας ἄξια πράσσων. ὧν χάριν ἔδοξε τοῖς ἄρχουσι καὶ τῷ πολιτεύματι τῶν ἐν Βερενίκῃ Ἰουδαίων ἐπαινέσαι τε αὐτὸν, καὶ στεφανοῦν ὀνομαστὶ καθ' ἑκάστην σύνοδον καὶ νουμηνίαν στεφάνῳ ἐλαΐνῳ καὶ λημνίσκῳ, τοὺς δὲ ἄρχοντας ἀναγράψαι τὸ ψήφισμα εἰς στήλην λίθου Παρίου, καὶ θεῖναι εἰς τὸν ἐπισημότατον τόπον τοῦ Ἀμφιθεάτρου. . . . . .

Anno LV, menſis Phaoph die XXV, dum conventus ob tabernaculorum feſtum ageretur, ſub Archontibus Cleandro Stratonici filio, Euphranore Ariſtonis, Soſigene Soſippi, Andromaco Andromachi, M. Laelio Onaſione Apollonii, Philonida Agemonis, Autocle Zenonis, Sonico Theodoti, Joſepo Stratonis.

Quandoquidem M. Tittius Sex. F. Aemilia, vir honeſtus & probus, cum in Provinciam adveniſſet, publicis rebus earumdemque praefecturae admotus, humaniter, atque honeſte ſe geſſit; & quod ad vitae inſtitutum attinet, placidos mores perpetuo perſtat oſtendere; nec in illis ſolum, quae rempublicam ſpectant, ſe facilem praebuit, ſed civibus etiam privatim interpellantibus; & cum inſuper Judaeis quoque, qui ad Curiam noſtram pertinent, & publice, & privatim optimam praefecturam praeſtiterit, recte agens a probitate ſua nequaquam declinat: propterea viſum eſt Archontibus, & Judaeorum, qui in Berenice ſunt, Concilio, ipſum laudare, & nominatim in omni conventu, & neomenia oleagina corona, & lemniſco ornare, atque ut Archontes decretum hocce in columna e Pario marmore inſcribi curent, ac in maxime conſpicua Amphiteatri parte collocari.

Urbis nomen Inſcriptione media fortuito, ut ita dicam, memoratur, nimirum Berenice. At quaenam? cum plures ſic appellatae fuerint. Graeca lingua, & locus, ex quo advectum lapidem dicis, nempe Tripolitana Africae civitas, oſtendunt, ni fallor, Cyrenaicam Berenicen, *Heſperidum* nomine ex Ptolemaeo, & Plinio antea cognitam, heic indicari: ab Africae ora, quae Mediterraneum ſpectat, immane nimis diſcrepat Berenice ad Rubrum mare olim poſita, nec non ejuſdem nominis aliae. Urbis vero, cujus nec numiſma hactenus, nec monumentum ullum, quod ſciam, viſum fuerat, epocham ex hoc lapide diſcimus, quae procul dubio Auguſtana eſt. Nimirum cum Auguſtus anno Urbis DCCXXIII Actiaca victoria rerum, praecipue in Oriente, potitus ſit, fuere, qui epocham inde ſibi inſtituerent; multo plures, qui ab anno Varroniano DCCXXVII, quo idem *Imperator Caeſar Divi Filius Auguſtus ſententia Munatii Planci a Senatu ceteriſque civibus appellatus eſt*, ut Cen-

Digitized by Google

Cenſorinus docet. Docet quoque idem auctor, *Aegyptios, quod biennio ante in poteſtatem ditionemque populi Romani venerint*, duobus annis hanc (*cap. 8.*)
aeram antevertiſſe: aliquot tamen praeterea menſibus; nam a die XXIX Auguſti menſis anni ab V. C. DCCXXIIII Aegyptiorum computus incipiebat. Cum autem Cyrenaica regio in Aegyptum vergeret, cumque ab hoc marmore diſcamus, Aegyptiis menſium nominibus uſam eſſe, in proclivi eſt credere, Aegyptium quoque annorum computum uſurpaſſe: quapropter cum menſis Phaoph a XXVIII Septembris incipiens, Romanorum Octobri reſponderet, dies Phaophi vigeſima quinta anni quinti, & quinquageſimi Octobris diem vigeſimam ſecundam anni ab V. C. DCCLXXVIII deſignat.

Graecam omnino civitatem fuiſſe, & lingua oſtendit, & Archontum dignitas; tum eorum nomina, & mos celebrandi publice benemerentes, ac coronandi. Non contemnendam tamen populi partem e Judaeorum gente conſtitiſſe, ex eo apparet, quod Judaeorum ſynedrium ſimul cum civitatis Archontibus hoc Decretum ſciſcat, & quod ipſo initio eorum Scenopegia tunc temporis celebrata eſſe praemittatur. Pſephiſma in honorem *Marci Titii* ex Aemilia tribu conditum eſt, qui eorum provinciae impoſitus multis beneficiis, tum Berenicenſes, tum Judaeos in urbe illa, & in ejuſdem territorio degentes affecerat. Cyrenaica regio, & Creta inſula provinciam Romanam efficiebant unam, ut ex Dione diſcimus, a quo inter illas, quas Auguſtus Senatui populoque tradidit,
numeratur Κρήτη τε μετὰ Λιβύης τῆς περὶ Κυρήνην. hoc eſt, non *Creta, Africa* (*lib. 53.*)
ca Cyrenaica, ut in vulgata verſione, ac ſi duae fuiſſent, ſed *Creta cum Africa Cyrenaica*. Num vero M. Titius provinciam Proconſul adminiſtrarit, an extraordinario imperio in eam civitatem Corrector, ſeu Praefectus miſſus fuerit, non omnino liquet: arbitror tamen, ſplendidam Proconſulis appellationem nequaquam praetermiſſuros fuiſſe, qui honorandi cauſa concipiebant verba, eo munere ſi functus eſſet. Duplici T quod ſculptum fuerit nomen, lapidarii errato tribui poteſt, Titia enim gens notiſſima. De M. Titio pluribus locis verba facit Dio, quem etiam Syriae Praeſidem fuiſſe novimus, & anno DCCXXIII Conſulem ſuffectum. Cum vero neque Hiſtoricus is, nec Strabo, nec Appianus,
nec Joſephus, a quibus pariter Titius ille memoratur, neque item Gru- (*474. 8.*)
terianus lapis ejuſdem cognomen recitent, quo noſter quoque Titius in hoc marmore caret, idem peculiaris uſus cognomen nequaquam adſumendi, & idem quoque praenomen cum gentilitio nomine, adducunt me, ut illius ex Sexto filio nepotem Titium hunc exiſtimem.

Commune eſt honorificis his Decretis, tum quae in marmore ſuperant, tum quae apud Graecos Scriptores reperiuntur, ut quorum honori dantur; laudari, & coronari jubeant. At huic peculiare primo eſt, quod corona decernatur lemniſcata. Erant lemniſci, ut Feſtus admonet, *faſciolae coloriae dependentes ex coronis*. Honos ex his augebatur: Cicero pro Roſcio:
multas eſſe palmas, banc primam eſſe tamen lemniſcatam. Auſonius veſter: (*Epiſt. 20.*)

Et quae jamdudum tibi palma poetica pollet,
Lemniſco ornata eſt, quo mea palma caret.

Spe-

Speciale item eſt huic plebiſcito, quod conventu quovis, & ad ſingu-
las neomenias rurſus Titium laudibus, & corona nominatim honorari
velit; hoc ita accipio, ut cum Kalendis ſingulis ejus civitatis curia ſole-
ret cogi, Decretum hocce publice recitari ſemper deberet. At poſtre-
mum Inſcriptionis verbum me magis movet. Solemne his Decretis erat,
ut marmori inciſa in publico ſtatuerentur loco; in Templis ut pluri-
V. Diar. mum: Cyzicenorum pluries excuſum Venetiis adhuc viſitur, Theatrum
Ital. hujuſmodi honoribus adſignantium. Berenicenſes autem noſtri (quod
p 38. obſervatum nondum fuerat) in Amphiteatro pſephiſma collocari volunt.
Cum ab exemplari, quod miſiſti, poſtremas literas aegre diſcerni ſubo-
leat, & partim evanuiſſe, vellem, ut lapide iterum inſpecto certior fie-
res, num *Amphiteatri* vere, an forte *Theatri* legendum ſit. Amphitea-
trum autem ſi marmor praeſeferat, de lapideis ac ſuperbis molibus nequa-
quam cogitemus, quarum nondum Imperator Titus exemplum dede-
rat; ſed de ligneis, ac circumclauſis ſpectaculorum ſedibus, quae a Cae-
de Amph. ſare initium ſumſerant, ut ex Dione de Amphiteatris agens adnotavi,
lib. 1. *c.* 3. quaſve Herodes imitatus eſt in Judaea, ut ex Joſepho. Quae ad calcem
& 10. in detrito, ut opinor marmore ſequebantur, num εἰς ΛΕΥκωμα, nempe
in albo pſephiſma referri debere innuebant? nam decretum perſimile a-
pag. 327. pud Gruterum ſub finem coronas ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΜΑΤΑ ΧΩΡΗ ΣΑΙ jubet; in
marmore autem ipſo, quod modo apud me eſt, & quidem porphyreti-
cum, ΕΙΣ ΛΕΥΚΩΜΑ ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΑΙ. Ibidem in verſu penultimo: ΕΣΤΑΙ
ΠΑΣΙ &c. quae ad noſtri lapidis veſtigia itidem accedunt.

III

CUm vero ex literis tuis quanti facias, & quantum hujuſcemodi monumentorum genus ames, probe intellexerim, honorificum Decretum alterum ego quoque ad te mittere conſtitui, publicis pariter numquam formis excuſum.

ΕΠΙΙΕΡΑΠΟΛΟΥΑΡΙΣΤΙΟΝΟΣΤΟΥΙΣΤΙΕΙ
ΟΥΚΑΤΕΝΙΑΥΣΙΟΥΣΟΣΙΟΣΤΟΥΝΥΜΦΟΔΟΡΟΥ
ΒΟΥΛΑΣΑΛΙΑΣΜΑΤΑΔΕΥΤΕΡΑΣΕΞΑΜΗΝΟΥΚΑΡΝΕΙΟΥΤΡΙΑΚΑ
ΔΙΠΡΟΣΤΑΤΑΣΙΠΠΟΚΛΗΣΙΠΠΟΚΛΕΟΣΣΤΕΦΑΝΟΥΓΥΜΝΑΣΙΑΡΚΟΝ
ΕΔΟΞΕΤΑΛΑΙΑΙΚΑΘΑΚΑΙΤΑΙΣΙΑΑΙΣΕΠΕΙΔΗΟΑΙΡΗΜΕΝΟΣΓΥΜ
ΝΑΣΙΑΡΧΟΣΤΟΝΚΑΤΕΣΕΝΙΑΥΤΟΝΗΡΑΚΛΕΙΔΑΣΖΟΠΥΡΟΥΕΠΙΜΕΛΙΑΝ
ΠΕΠΟΙΗΤΑΙΤΟΝΤΕΕΦΕΒΟΝΚΑΙΝΕΟΤΕΡΟΝΚΑΙΤΟΝΑΛΛΟΝΤΟΝ
ΑΠΟΔΙΟΜΕΝΟΝΕΙΣΤΟΓΥΜΝΑΣΙΟΝΤΑΚΑΛΛΑΤΑΚΑΤΑΤΟΓΥΜΝΑ
ΣΙΟΝΚΑΛΟΣΔΙΑΣΠΡΑΓΜΕΝΟΣΚΑΙΑΞΙΑΠΡΑΣΣΟΝΑΥΤΟΥΤΕ
ΚΑΙΤΑΣΤΟΝΠΡΟΕΙΝΑΡΕΤΑΣΚΑΛΟΣΟΥΝΕΧΟΝΕΣΤΙΣΤΕΦΑΝΟΣΙ
ΕΝΕΝΤΑΙΑΛΙΑΙΤΟΝΓΥΜΝΑΣΙΑΡΚΟΝΗΡΑΚΛΙΔΑΝΖΟΠΥΡΟΥ
ΕΛΑΙΟΥΣΤΕΦΑΝΟΥΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣΕΝΕΚΕΝΚΑΙΦΙΛΟΠΟΝΙΑΣ
ΤΕΚΑΤΑΤΟΓΥΜΝΑΣΙΟΝΤΟΔΕΔΟΓΜΑΤΟΔΕΚΟΛΑΦΘΕΝΕΙΣΣΤΑ

ΛΑ-

ΑΛΝΑΝΑΘΕΜΟΙΝΕΙCΤΟΓΤΜΝΑΣΙΟΝΕΙCΔΕΤΟΝΚΑΤΑCΚΕΤΑΝ
ΤΑCCΤΑΛΑCΕΞΟΔΙΑΣΑΙCΤΟΤΡΙΑΚΟΝΤΑΜΕΡΟCΚΑΘΑΚΑΒΟΤΛΑ
ΚΑΤΑΝΟΓΡΑΦΗCΗΙ ΟΔΑΜΟCΤΟΝΓΕΛΟΙΟΝΑΠΑΙΛΙ
ΕΙΚΑΙΣΤΕΦΑΝΟΙΤΟΝΓΤΜΝΑΣΙΑΡΧΟΝΗΡΑΚΛΕΙΔΑΝΖΟΠΤ
ΡΟΤ Є ΛΑΙΟΤCΤΕΦΑΝΟΤΕΠΙΜΕΛΕΙΑCΕΝΕΚΕΝΚΑΙΦΙΛΟΠΟΝΙΑC
ΤΑCΚΑΤΑΤΟΓΤΜΝΑΣΙΟΝ

ΕΦΗΒΟΙΟΙCΤΕΦΑΝΟΘΕΝΤΕC

ΑCΚΛΑΠΙΑDΑC	ΑCΚΛΑΠΙΑΔΑ
ΑΡΤΕΜΟΝ	ΕΤΟΤΜΙΟΤ
ΑΝΤΑΛΛΟC	ΑΝΤΑΛΛΟΤ
ΠΟΛΙΞΕΝΟC	ΑΓΑΘΑΡΧΟΤ
ΓΕΛΟΙΟC	ΓΟΡΓΤΛΟΤ
ΠΡΟΤΑΡΧΟC	ΠΡΟΤΑΡΧΟΤ
ΑΡΙΣΤΙΟΝ	ΝΤΜΦΟΔΟΡΟΤ
ΣΟCΙΠΟΛΙC	ΙCΙΔΟΡΟΤ
ΝΙΚΑΡΟC	ΠΤΡΡΟΜΙΝΟΤ
ΑΠΟΛΛΟΝΙΟC	CΑΤΡΟΤ
ΖΟΠΡΤΟC	ΗΡΑΚΛΕΙΔ ....

Ἐπὶ Ἱεραπόλω Ἀριστίωνος τοῦ Ἱστιαίω, Καττινιαυσίω Σώσιος τῶ Νυμφοδώρω.

Βουλᾶς ἁλιάσματα δευτέρας ἑξαμήνου Καρνείου τριακάδι. Προστάτας Ἱπποκλῆς Ἱπποκλέως στεφανοῖ γυμνασιάρχον. Ἔδοξε τᾷ ἁλίᾳ καθὰ καὶ ταῖς ἴλαις. ἐπειδὴ ὁ ᾑρημένος γυμνασιάρχος τῶν κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν Ἡρακλείδας Ζωπύρω ἐπιμέλειαν πεποίηται τῶν τε ἐφήβων, καὶ νεωτέρων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀποδυομένων εἰς τὸ γυμνάσιον τάχ᾽ ἄλλα τὰ κατὰ τὸ γυμνάσιον καλῶς διαπεπραγμένος, καὶ ἄξια πράσσων αὐτοῦ τε καὶ τᾶς τῶν προγόνων ἀρετᾶς. Καλῶς οὖν ἔχον ἐστὶ στεφανῶσαι ἐν τᾷ ἁλίᾳ τὸν γυμνασιάρχον Ἡρακλείδαν Ζωπύρω ἐλαίνῳ στεφάνῳ ἐπιμελείας ἕνεκεν καὶ φιλοπονίας τᾶς κατὰ τὸ γυμνάσιον. τὸ δὲ δόγμα τόδε κολαφθὲν εἰς στάλαν ἀναθέμεναι εἰς τὸ γυμνάσιον. εἰς δὲ τὰν κατασκευὰν τᾶς στάλας ἐξοδιάσαι τὸ τριακοντάμερον, καθὰ κ᾽ ἁ βουλὰ καταλογραφήσῃ. Ὁ δᾶμος τῶν Γελῴων ἐπαινεῖ, καὶ στεφανοῖ τὸν γυμνασιάρχον Ἡρακλείδαν Ζωπύρω ἐλαίνῳ στεφάνῳ ἐπιμελείας ἕνεκεν καὶ φιλοπονίας τᾶς κατὰ τὸ γυμνάσιον.

Ἔφηβοι οἱ στεφανωθέντες

Ἀσκλαπιάδας Ἀσκλαπιάδα

Sub Hierapolo Ariſtione Hiſticii filio, Soſio Nymphodori filio Annuo. Conſilii Plebiſcitum Semeſtris ſecundi, Carnei menſis die trigeſima. Hippocles Hippoclis filius Praefectus Gymnaſiarchum coronat.

Viſum eſt Concilio ſicuti & turmis: quoniam Heraclides Zopyri filius, luctatorum hujus anni Gymnaſiarchus electus, curam egit cum adoleſcentium, tum juniorum, aliorumque in Gymnaſio ſe exuentium; ac cetera ad Gymnaſium pertinentia peregit recte, digna praeſtans tum ſui ipſius, tum progenitorum virtute: honeſtum eapropter eſt, Heraclidem Zopyri filium, Gymnaſiarchum oleagina corona in Concilio coronare, ſedulitatis, ſtudiique gratia pro Gymnaſio adhibiti: decretum autem hocce columnae inciſum in Gymnaſio collocare, & ob columnae ſtructuram Trigeſimam impendere, prout Conſilium praeſcribet. Populus Geloorum

Ἀρτέμων Εὐθύμου
Ἄνταλλος Ἀντάλλου
Πολύξενος Ἀγατάρχου
Γέλοιος Γοργύλου
Πρώταρχος Πρωτάρχου
Ἀριστίων Νυμφοδώρου
Σωσίπολις Ἰσιδώρου
Νίκαρος Πυῤῥομίνου,
Ἀπολλώνιος Σάτρου
Ζώπυρος Ἡρακλείδα.

Gymnaſiarchum Heraclidem Zopyri filium laudat, & oleagina corona propter ſtudium ac ſedulitatem circa Gymnaſium coronat.

Adoleſcentes coronati
Aſclepiades Aſclepiadis filius
Artemo Euthymi
Antallus Antalli
Polyxenus Agatarchi
Geloeus Gorgyli
Protarchus Protarchi
Ariſtio Nymphodori
Soſipolis Iſidori
Apollonius Pyrrhomini
Apollonius Satri
Zopyrus Heraclidis

Marmor ipſum in arce Leocatae, aliis Alicatae, quae Siciliae civitas eſt, adſervatur. Cum vero Geloorum pſephiſma contineat, & ad Leocatam in proximo colle erutum fuerit, magnum argumentum accedit antiquam Gelae urbem ibidem ſtetiſſe adſerentibus. Inter claras, pollenteſque urbes fuiſſe, Thucidides, Plutarchus, ac Diodorus indicant, qui pluries meminere: argui etiam poteſt e Luciani dialogo, in quo Lampichus Geloorum Tyrannus purpuram, diadema, divitias, & faſtum, antequam Charontis cymbam ingrediatur, exuere jubetur a Mercurio. Inſcriptionem ad me tranſmiſere decem circiter ab hic annis literati e Sicilia viri, eodem fere tempore plures; mirum enim quantum ego perilluſtribus multis doctiſque ejus regni incolis non uno tantum nomine debeam. Senatusconſultum eſt, ſeu plebiſcitum mavis, quo Geloorum Reſpublica Gymnaſiarchum quemdam nomine Heraclidem oleagina corona donat, quod munere ſuo optime functus fuiſſet. Monumenti aetatem a longinqua vetuſtate repetendam opinor, cum a veroſimili minime abhorreat, ante Siciliam a Romanis in provinciam redactam, hoc eſt ante annum ab Urbe condita DXLIII, rogatum pſephiſma, marmorique inſcriptum fuiſſe. Omega nunquam apparet; Omicron hac facie ◇ perpetuo pingitur.

Dialectus Dorica eſt (quae in Sicilia, ut ſcis, obtinebat) ſed Siciliciſſans; epichoria enim ſunt ἀλίασμα, διασπραγμένος, κατενιαυσίω, κατεσενιαυτὸν, κατανογραφήσου ἐλάω pro ἐλαίας, καθὰ pro καθὼς, quod quidam Atticorum dicunt, στεφανόσουν, ἀπαιλίω, ἀναθέμουν pro Dorico ἀναθέμεν; & alia quaedam. Siculi etiam loco ου interdum ω ſcribebant, quapropter ἰδῶσα pro
Strom. I. p. 338. ἰδοῦσα in Theocrito. Quinque numerari quidem ſolent Graecorum dialecti, quas Clemens Alexandrinus memorat, Attica, Jonica, Dorica, Aeolica, & Communis; ſed regionem quamlibet idiotiſmos habuiſſe ſuos, ambigi nequit, a Scriptoribus nequaquam uſurpatos, ſed a vetuſtis lapidibus quandoque nobis exhibitos. Dorice Cretenſes quoque loquebantur; veruntamen Hierapytnenſium foedus, quod inter *marmora Oxonienſia* lege-

re

re eſt, *dialecto vix alibi uſitata* conceptum eſſe, docti editores praemittunt. Ὀυλίξε loco Ὀδυσσέως Creticam inſcriptionem praeſetuliſſe adnotavit Plutarchus in Marcello. Ex Cretenſibus vocabulis ſe ab Inſula illa oriundos Panchaiae populi oſtendere conabantur, quod Diodorus tradit, Siciliam quoque peculiari dialecto uſam eſſe, cum haec inſcriptio, tum Cicero ſubindicat Verrina VII. ἐδικαιώθησαν, *inquit*; *hoc eſt*, *ut Siculi loquuntur*, *ſupplicio affecti*, *ac necati ſunt*: item Thucidides, qui falcem non ut a Graecis ceteris, ſed populari ipſis nomine a Siculis appellatam docet: τὸ δὲ δρέπανον οἱ Σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσι. Verumtamen, ni fallor, ante hanc Inſcriptionem viſam de Sicula dialecto parum conſtabat. Animadvertendum eſt, verbum ἐξοδιάσαι, quod corruptae, ac recenti linguae imputabatur, ita ut a Lexicographis, niſi vulgarem Graecitatem colligentibus, nec recenſeri ſoleat, cum in hoc marmore, tum in pervetuſto Muſei noſtri Epictetae Spartanae teſtamentum exhibentis, diſerte legi: habetur tamen etiam in antiquiori Sacrae Scripturae verſione Regum lib. quarto XII. 12. εἰς πάντα ὅσα ἐξοδιάσθη. Magis mirum eſt, in hac Inſcriptione E quidem & Σ pluries, ſed Є pariter ac C promiſcue ſculpi; quas literarum varietates diverſis longe aetatibus communiter tribuimus, ſequiori tantum aevo poſtremas figuras prodiiſſe opinantes. *lib. 5.* *lib. 6.* 18

Apparet, in Geloorum Republica primario loco Hierapolum fuiſſe: id nominis nuſquam, quod meminerim, ante hoc inſpectum marmor occurrerat, & palam facit, in ea civitate ſummum Sacerdotem civilibus etiam rebus praefuiſſe, idem enim eſt, ac ſi ſacrum miniſtrum diceres. De Agrigento, & Melita idem oſtendit Hierothitae appellatio, qua publicis rebus praepoſitos denominatos eſſe, bina alia apud Gualtherium marmora comprobant. Syracuſani quoque Dionyſio ejecto Magiſtratum ſibi praefecerunt, quem Amphipolum nominabant, & Jovis Olympii miniſter erat, ut e Diodoro diſcimus. Σώσιος gignendi caſu a Σῶσις (communiter Σώσιας) ut inter ſubſcripta nomina habetur Σωσίπολις *Annuus* novum dignitatis nomen; quod ni placeat, annui adjunctum Hierapolo appinge, & Soſium pro ſcriba accipe: in Agrigentina illa γραμματεύοντος Ἀδριανῶνος praemittitur. Dictio ἅλιασμα apud Scriptores non occurrit, ſed in hoc tantum lapide, & in Agrigentino: forte pro ἁλιάσματα legendum eſt ἅλιασμα τᾶς δευτέρας ἑξαμήνου· ἁλία populi conventus. Pſephiſma affertur a Demoſthene pro Corona, in quo perperam Latina verſio reddit *in Tealia*, cum *in conventu* reddendum eſſet. Alterum ſemeſtre ſpatium quod memoretur, vel ejus urbis Conſilium bis in anno mutari conſueviſſe, indicat, vel tribum ſaltem, aut Magiſtratum, qui plebiſcitis ſcribundis praeſideret. Βουλευόντων τὰν δευτέραν ἑξάμηνον lapis alter apud Cyriacum mentionem facit. In urbe Agrigentina ſexies ea mutatio fiebat; propterea in pluries memorata Inſcriptione ἅλιασμα ἐκτᾶς διμήνου *decretum Bimeſtris ſexti*: parum feliciter apud Gruterum *decretum die ſexto veteris bimeſtris*: peiuſque Scaliger in Indice, ubi Διμηνος inter menſium nomina reponit, & proemboliſmali habet: nec laudabilius Vandalius: *decretum factum ſexta bimenſis Carnei*. *lib. 16.* *Cyr. XXXI. 207.* *p. XIV.* *pag. 762.*

Carnii menſis plures ex antiquis Auctoribus meminere: Julio Romanorum reſpondebat. At plura in marmoribus Graecorum menſium nomina

mina deprehendi, Gazae, Giraldo, recentioribuſque, & clariſſimo quoque Alberto Fabricio, ignota. Coronam dedit Hippocles, qui praeſidebat. pag. 401. In Agrigentina παραπρίσα τᾶς βώλας explicatur apud Gruterum *cum Senatus adeſſet*; verum παραπροσάτα τᾶς βώλας ſcribendum erat, hoc eſt παραπροσάτου· nempe Nymphodoro *Senatus principe*, ſeu *praepoſito*. Singulare in noſtra eſt, quod coronentur Ephoebi quoque, & quod a Juniorum claſſe diſtinguantur. Τριακοντάμερος, ac ſi *trigeſimam partem* diceres, ſolemnem quamdam forte apud Geloos connotabat publici aerarii adſignationem, ſeu capſulam dicas, his uſibus deſtinatam.

En tibi, vir amiciſſime, monumenta pulcherrima vetuſtiſſima ſimul & nova; id namque vetuſtatem ſcrutantibus nobis jucundiſſimum obtingere ſolet, ut nova, ſive numquam hactenus viſa, paſſim occurrant. Inter numiſmata quoque mira, quae nemo viderit, deficiunt numquam: iſtiuſmodi viginti fere in Veronae Illuſtratae Parte III exhibui nuper: plura inſuper his ipſis diebus Venetiis deprehendi in praeſtantiſſimo M. Antonii Diedi a ſummo Veneti maris Imperio reducis Muſeo. Unius ex illis ectypum ad te mitto, *Muſae* numquam, quod nunc ſuccurrat, auditae *Reginae* caput exhibentis: de maritima Pruſiade, in qua nummus eſt percuſſus, optime Cellarius. Regis Tarcondimoti numquam pariter viſam e repoſitoriolo meo ſociatam vides effigiem: de illo Veronenſia cimelia deſcribens ſermonem habui. In alium finem, ut hi duo nummi conjunctim excuderentur, curaveram, ſed nimis multis diſtineor. Quod Inſcriptiones quamplures a te in variis Galliae tractibus exſcriptas miſſurus ad me ſis, gratias iterum ago atque iterum; nam modo in iis totus ſum, earum ſiquidem omnium editarum atque ineditarum, quae ubicumque ſint, collectionem paro, atque adorno: *faciam autem*, ſumD. lib. 27. t. 1. l. 1. mo Deo favente, *quoad poſſibile erit*, ut Modeſtinus dixit. Auguſtam Taurinorum quamprimum petiturus ſum; quo deinde flexurus iter ſim, nondum conſtituere potui. Vale interea, Baro eruditiſſime, & Galliam tuam, omni ſtudiorum genere vividam ſemper florentemque mirum in modum, lucubrationibus tuis magis ac magis illuſtrare perge.

VA 1
1541775

Digitized by Google